

Tillitsmandater - Pasienters ulike tillitsforhold til helsepersonell

Helge Skirbekk

Senter for medisinsk etikk, Universitetet i Oslo

Tillit i Norden

- Høyt tillitsnivå
  - Både til samfunnsinstitusjoner og folk flest
  - Også høy tillit til leger og sykepleiere

Hva er tillit?

- Tillit innebærer å overlate noe viktig til en annen
- Det man overlater er viktig for tillitsgiveren
  - Barn, penger, helse
- Risikabelt
- Pasienter sårbare
  - Sårbare for helsepersonells gode vilje og kunnskaper

Tillit mellom lege og pasient

- Viktig for at pasienten skal kunne snakke åpent og sannferdig
- Viktig for at legen skal kunne tro på pasientens sannferdighet
- Viktig for at pasienten skal la seg undersøke og følge behandling

Tillit mellom lege og pasient

- “Legen skal ivareta den enkelte pasients interesse og integritet. Pasienten skal behandles med barmhjertighet, omsorg og respekt. Samarbeidet med pasienten bør baseres på gjensidig tillit og skal, der det er mulig, bygge på informert samtykke.” (§ 2 under del I Alminnelige bestemmelser i Legeforeningens etiske regler for leger av 1997)

Tillit mellom lege og pasient

- Ikke uten betingelser
- Mange opplever at pasienter venter med å fortelle om de viktigste og vanskeligste tingene

Synsvinkler på tillit

- Implisitte
  - Tillit tas for gitt
  - I tillitsrelasjoner tas det normalt for gitt at den andre ikke utnytter sårbarheten
- Eksplisitte
  - Tillit resultat av valg

Undersøkelsen

- Tillit som normalt tas for gitt kan likevel både observeres og diskuteres
- 16 observasjoner av fastlegekonsultasjoner
- Intervjuer av både lege og pasient
- Pasienter i alderen 50-75 år

Tillit mellom lege og pasient

- Alle pasientene sa de hadde tillit til legen, men mange hadde forbehold
- Ulike forventninger til konsultasjonene
  - Rask og riktig behandling
  - Interesse for pasienten
  - Spesielt hvis sykdommen er kronisk eller uklar

Tillitsmandater

- ”Pasienten må ha rett til å gi deg et mandat, på en måte [...] Å gå inn og nesten dra ut pasientens skjulte symptomer [...] Det krever tillit, og en slags gjensidig forståelse av tillit. [...] Pasienten er ofte i en ganske sårbar posisjon, og det er lett å trekke ut noe [...] men da angrrer pasienten ofte etterpå. Pasienter er utrolig lette å forføre.”

Tillitsmandater

- Tillitsmandater er et begrep for å beskrive omfanget av tilliten
- Hvilke områder helsepersonellet tillates innflytelse over pasienten
- Påvirkningsgrad

Tillitsmandater

- Begrensede
  - Knyttet til rolleforventninger til legen
  - Tilstrekkelig i de fleste konsultasjoner
- Åpne
  - Knyttet til pasientens opplevelse av å bli sett som menneske
  - Viktigst for pasienter med diffuse lidelser

Åpne tillitsmandater

- Vise tidlig interesse for pasienten
- Sensitivitet
- Tid
- Allianse mot felles motstander
- Sette normal rolleadferd til side og være medmenneske

Balanse i syn på tillitsmandater

- Balanse i forventninger til tillitsforholdet er viktig
- Ulike forventninger kan gi ubalanserte tillitsmandater og skade tillitsforholdet

Ubalanse i syn på tillitsmandater

- Pasienten forventer og er villig til å gi et åpent tillitsmandat til legen, mens legen finner dette upassende
- Legen ønsker et åpent tillitsmandat, men pasienten er ikke villig til å gi dette
- Ødelegger tillitsforholdet

Tillitsmandater og pasientautonomi

- Pasientautonomi/medbestemmelse neppe realistisk i asymmetriske/ulike forhold
- Pasienter vil ha informasjon, men ikke nødvendigvis medbestemmelse
- Tillitsmandater gir pasienten en grad av kontroll over helsepersonells innflytelse

Åpne tillitsmandater

- Vise tidlig interesse for pasienten
- Sensitivitet
- Tid
- Allianse mot felles motstander
- Sette normal rolleadferd til side og være medmenneske